

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1945 kl. 2 em.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av motion angående utredning om vissa åtgärder i samband med den inom produktionslivet pågående rationaliseringen.

I en inom kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 47, har herr *Sköldin m. fl.* hemställt, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer, dels att en allsidig utredning företages huruvida och på vad sätt statsmakterna böra ge sin medverkan till ett ökat skydd åt den mänskliga faktorn i produktionslivet gentemot här ovan antydda yttringar av rationaliseringen, dels även att riksdagen förelägges de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från institutet för folkhälsan, medicinalstyrelsen och socialstyrelsen samt dessutom berett arbetsgivarföreningen, industriförbundet, landsorganisationen (LO) och tjänstemännens centralorganisation (TCO) tillfälle att inkomma med yttrande.

Institutet för folkhälsan yttrar sig endast om rationaliseringens inverkan på folkhälsan. Institutet anser det vara av synnerligen stor betydelse att denna inverkan utforskas och framhåller, att denna forskning tillhör institutets arbetsuppgifter. Institutet framhåller vidare, att denna fråga sammanhänger med frågan om organisationen av statsunderstödd arbetsfysiologisk forskning, varom förslag väckts i motion II:186 vid årets riksdag och att frågorna böra utredas samtidigt.

Medicinalstyrelsen framhåller likaledes, att dessa båda frågor böra utredas samtidigt.

Socialstyrelsen har den meningen, att tidsstudiernas inverkan på folkhälsan lämpligen bör utredas av institutet för folkhälsan men att särskild utredning icke kan anses påkallad. Beträffande den del av motionen, som berör förhållandet mellan parterna på arbetsmarknaden, anser styrelsen, att frågan närmast är att betrakta som en arbetarskyddsfråga men att det skulle stöta på stora svårigheter att i arbetarskyddslagen inarbeta detaljerade bestämmelser, som ta sikte på tidsstudierna. Över huvud taget anser styrelsen det tvivelaktigt, om en laglig reglering är en framkomlig väg. Frågan bör snarare lösas genom förhandlingar mellan organisationerna på arbetsmarknaden. Styrelsen kan därför icke tillstyrka utred-

ning. Vad slutligen beträffar frågan om medverkan från samhällets sida för garantier att frukterna av rationaliseringen skola komma även arbetarparten till godo anser styrelsen, att denna fråga är oupplösligen förbunden med frågan om lönenivån inom industrien över huvud och därför måste sättas in i ett vidare sammanhang.

Arbetsgivarföreningen och industriförbundet ha avgivit gemensamt yttrande. I yttrandet bestrides, att bedrivna tidsstudier medfört några allvarliga olägenheter, men hävdas, att de medfört många gagneliga verkningar för båda parter på arbetsmarknaden. Rationaliseringen påstås icke ha skadligt påverkat hälsotillståndet hos arbetarna. Arbetstidsstudierna ha ej heller föranlett allvarligare motsättningar på arbetsmarknaden. Tvärtom önska arbetarna ofta att tidsstudier måtte göras. Klart är emellertid, att det måste sörjas för en ordentlig utbildning av tidsstudiemän. Sådan utbildning bör kunna anordnas av arbetsmarknadens parter gemensamt. De båda organisationer, som avgivit yttrandet, ha övervägt att inbjuda landsorganisationen att delta i denna utbildning. En sådan anordning måste vara att föredra framför offentlig auktorisation av tidsstudiemän, vilken skulle medföra, att dessa finge en oerhört stark ställning gentemot arbetarna. Beträffande fördelningen av de vinster rationaliseringen kan medföra hävdas, att detta är en ren lönefråga, som det ankommer på arbetsmarknadens organisationer att lösa. Motionen avstyrkes därför i sin helhet.

Landsorganisationen anser däremot, att tidsstudierna ofta skapa irritation. Det innebure enligt LO:s mening icke en ovidkommande inblandning i företagarernas frihet om kompetensvillkor i lag uppställdes för tidsstudiemän, varför motionen i denna del tillstyrkes. Även om det är en överdrift att påstå, att tidsstudier i allmänhet skulle menligt inverka på hälsan, anser sig LO dock böra tillstyrka utredning även på denna punkt. Däremot avstyrkes att särskild utredning verkställas om fördelningen av rationaliseringens frukter.

TCO har intet att invända mot utredning av lämplig och väl avvägd utbildning av tidsstudiemän men anser tveksamt om en utredning av arbetsstudiernas inverkan på den mänskliga arbetskraften kan medföra resultat, som kunna om sättas i praktiken, och avstyrker utredning av produktionsresultatets fördelning.

I skrivelse till utskottet har dessutom Stockholms läns socialdemokratiska kvinnoförbund hemställt om bifall till motionen.

Till utskottet har vidare inkommit en skrift från föreningen Sveriges arbetsstudiechefer, vilken skrift emellertid i allt väsentligt endast är en polemik mot i motionen gjorda påståenden.

Med anledning av i arbetsgivarföreningens och industriförbundets yttrande lämnad upplysning, att dessa organisationer överväga en framställning till landsorganisationen om samarbete för utbildning av tidsstudiemän, har utskottet muntligen inhämtat, att sådan inbjudan numera avlåtits och att landsorganisationen i svar därå förklarar sig villig att diskutera därmed sammanhängande frågor.

Vad först frågan om arbetstidsstudiernas inverkan på arbetarnas hälsa be- *Utskottet.*
träffar finner utskottet i likhet med motionären, att det skulle vara av stort värde
att få denna fråga utredd. Såsom i institutets för folkhälsan yttrande angives
tillhör sådan forskning institutets arbetsuppgifter och bör därför lämpligen
utföras vid institutet. Frågan om nödiga anslag för dylik forsknings bedrivande
kommer riksdagen att ta ställning till vid behandling av den ovan nämnda
motionen II:186, som visserligen har ett något vidare syfte men torde få
anses innefatta även det i denna motion framförda önskemålet. I vart fall böra
undersökningarna kunna verkställas samtidigt. Utskottet anser sig därför sakna
anledning att tillstyrka särskild utredning på denna punkt.

Visserligen kan det hävdas, att frågan om utbildning av tidsstudiemän i första
hand berör parterna på arbetsmarknaden, men med hänsyn till den irritation, som
ofta gör sig märkbar vid tidsstudiers utförande, synes det dock utskottet, som om
denna fråga även är av mera allmänt samhällsintresse. Samhället övervakar i
regel utbildningen och undervisningen på andra områden, och just i fråga om
tidsstudiemän är det av större vikt än vid utbildning i allmänhet, att sam-
hällsintresset icke eftersättes. I sakens nuvarande läge torde det dessutom vara
synnerligen ovisst, om de planerade överläggningarna mellan arbetsmarknadens
parter kunna leda till positivt resultat inom rimlig tid. Enligt utskottets mening
föreligga därför starka skäl för att motionens yrkande i denna del av riksdagen
bifalles och att utredning av lämpligaste formen för utbildning och eventuell
auktorisering av tidsstudiemän kommer till stånd.

Även om tidsstudiemän erhålla utbildning vid statligt kontrollerade utbild-
ningsanstalter och auktorisation i någon form, är det av vikt, att tidsstudierna i
praktiken bedrivs på ett sådant sätt, att både arbetarnas och arbetsgivarnas
intressen tillgodoses. Uppmärksamhet bör därför ägnas åt problemet hur arbe-
tarna i större omfattning än för närvarande kunna beredas tillfälle att medverka
vid tidsstudiernas utformning i praktiken. Även denna del av problemet bör där-
för utredas.

Vad slutligen frågan om fördelningen av det genom rationalisering fram-
komna ökade produktionsresultatet angår, anser utskottet att denna är en detalj
i det stora problemet om industriell demokrati och bör utredas i ett större sam-
manhang, som utskottet nu icke kan upptaga till behandling. Särskild utredning
enbart i enlighet med motionens yrkande på denna punkt kan därför enligt ut-
skottets mening ej förväntas bli tillfyllest, varför utskottet avstyrker utredning i
denna del.

Med stöd av vad ovan anförts får utskottet därför hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse
till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående utbildning
och eventuell auktorisation av arbetsstudiemän samt möjligheten

att säkra arbetarnas medinflytande vid arbetsstudiernas bedrivande.

Stockholm den 12 april 1945.

På utskottets vägnar:

IVAR JANSSON.

Närvarande: herrar *Jansson* i Kalix, *Jönsson* i Rossholm, fru *Ekendahl**, herrar *Swedberg**, *Johansson* i Kalmar, *Olsson* i Oskarshamn, *Ljungqvist*, *Malmberg* i Stockholm, *Hansson* i Skegrie och *Jonsson* i Malmgrava*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Ljungqvist* och *Jonsson* i Malmgrava, som ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Vad först — — — denna punkt.

Utbildning och kompetensvillkor för arbetsstudiemän synes — såsom ock socialstyrelsen i sitt remissvar betonar — vara en fråga som det i första hand bör ankomma på arbetsmarknadens parter att lösa. Då samarbete härutinnan mellan å ena sidan arbetsgivarföreningen och industriförbundet och å andra sidan landsorganisationen redan inletts och det finnes all anledning förmoda, att detta samarbete skall leda till ett tillfredsställande resultat, synes statligt ingripande i form av utredning eller på annat sätt åtminstone för närvarande opåkallat. Ett samarbete mellan parterna torde dessutom bäst bidra till en ökad förståelse från de anställdas sida för arbetsstudierna och ett ökat förtroende gentemot arbetsstudiemännen, vilket i sin tur borde verksamt komma att motarbeta den irritation som understundom kommit till synes. Såväl ur samhällsintressets som ur de berörda parternas synpunkt finner alltså utskottet en utredning i här angivna avseende åtminstone för närvarande icke behövlig.